

STRAŻNICY ODRY

Rzeki – układ krwionośny Ziemi

Już Leonardo da Vinci pisał, że **woda jest krwią Ziemi, a rzeki jej żyłami**. Wody słodkie zajmują tylko 1% powierzchni naszej planety, ale aż 50% populacji ludzkich żyje w odległości do 3 km od akwenu słodkowodnego. Rzeki z ich dolinami tworzą **ekosystemy o bogatej różnorodności biologicznej** i naturalne tereny zalewowe. Rzeki są także **korytarzami migracyjnymi** dla zwierząt. Niestety człowiek nieustannie niszczy życie w rzekach, wg Living Planet Report od 1970 roku liczebność populacji gatunków słodkowodnych **spadła aż o 83%**.

Rzeki w Polsce

W Polsce mamy ok. **150 tys. km rzek**, niestety tylko **20 %** z nich ma obecnie **charakter naturalny**. Wisła, jako jedyna w Europie, zachowała swój naturalny charakter na ok. 300 km odcinku. **Większość rzek została zdegradowana** wskutek: skażenia wody, regulacji koryt, ograniczania obszarów zalewowych, przegradzania tamami.

WWF chroni polskie rzeki w 3 obszarach:

- 1. Powstrzymanie niepotrzebnych i szkodliwych prac na rzekach** - usuwamy nienaturalne bariery na polskich rzekach np. **tamy, jazy, śluzy, progi**, które utrudniają wędrówkę ryb do miejsc ich rozrodu. Sprzeciwiamy się budowie **stopnia wodnego Siarzewo** - wskazujemy negatywne skutki dla środowiska (prace na obszarze NATURA 2000), ogromne koszty (7,5 mld zł) oraz alternatywne rozwiązania.
- 2. Przywrócenie różnorodności biologicznej w rzekach** - odtwarzamy **tarliska** m.in.: w Mierzawie, Chodełce, Liśnicy, **zaczynamy koryta rzek**, prowadzimy program **reintrodukcji jesiotra** w Polsce - wypuściliśmy ponad 15 tysięcy młodych jesiotrów do Drwęcy i Wisły. Prowadzimy ocenę **stanu hydromorfologii rzek**, wykorzystujemy zdjęcia satelitarne oraz sztuczną inteligencję w identyfikacji starorzeczy w dolinach rzek.
- 3. Aktywizacja społeczna na rzecz ochrony małych i średnich rzek** - od 2018 roku prowadzimy program **Strażnicy rzek WWF**, ponad **100 wolontariuszy** w całej Polsce opiekuje się rzekami w swoim otoczeniu. Strażnicy prowadzą interwencje, spotykają się z władzami, alarmują lokalne media, monitorują przetargi, mapują bariery na rzekach i biorą udział w ich udrażnianiu, organizują akcje sprzątania oraz zapobiegają wycince drzew.

Katastrofa w Odrze

Na przełomie lipca i sierpnia 2022 doszło do **największej katastrofy ekologicznej** w historii współczesnej Polski. **Przyczyną katastrofy** to wysokie zasolenie spowodowane przez zrzuty z polskich kopalni oraz niski poziom wód, co doprowadziło do zakwitów złotych alg, wydzielających śmiertelne dla ryb, małży i ślimaków

toksyny. Badania z października 2022 wykazały obecność **tylko 53% ryb w Odrze** w porównaniu z latami 2014-2021. Niestety rządowy raport z września 2022 nie wskazał podmiotów odpowiedzialnych, zaniedbań systemu monitoringu stanu rzek, ani nie przedstawił szerokiego planu naprawy.

WWF już od pierwszych dni katastrofy prowadził intensywne działania m.in.:

- kompleksowa analiza danych od Ministerstwa Infrastruktury, Min. Klimatu i Środowiska, GIOŚ, Wód Polskich, inspekcji ochrony środowiska, sanitarnej i weterynaryjnej,
- analiza zdjęć martwych ryb we współpracy z Polskim Związkiem Wędkarskim,
- udział w komisjach sejmowych i prezentacja eksperckiej analizy dot. Wstępnego Raportu Rządowego,
- współpraca nad Społecznym Planem Odbudowy Odry oraz Białą Księgą Polskich Rzek

Projekt „Strażnicy Odry”

Odpowiedzialność za katastrofę na Odrze ponosi człowiek, a jej skutki będziemy naprawiać przez lata. Projekt „Strażnicy Odry” ma na celu badanie jakości wód w rzekach przy pomocy "Citizen science". Chcemy **sprawdzać działania Państwa**, wywierać presję na instytucje i przemysł, by zminimalizować zagrożenia dla rzek. Musimy działać razem, by **przywrócić życie w Odrze!**

Wytypowaliśmy 4 hotspoty do badań:

1. Punkty na rzekach **Górnego Śląska w dorzeczu Odry** (Kanał Gliwicki, Kłodnica i inne)
2. Punkty poniżej zrzutów ścieków przemysłowych i wód zasolonych **na Dolnym Śląsku w dorzeczu Odry** (odstojnik KGHM Żelazny Most, Głogów, Oława i inne)
3. Punkty na rzekach z **Górnego Śląska w dorzeczu Wisły** (Czechowice-Dziedzice, Dąbrowa, Sosnowiec)
4. Punkty poniżej zrzutów ścieków przemysłowych i wód zasolonych **na Kujawach w dorzeczu Wisły** (fabryka sody Ciech, Geotermia Toruń, bydgoskie zakłady i inne)

Każdy hotspot będzie objęty opieką przez jedną z partnerskich organizacji, które będą wykonywały **2 pomiary tygodniowo**: 1 pomiar w dniu roboczym i 1 poza godzinami pracy WIOŚ (w weekend lub w nocy)

Zakupimy **4 komplety sond Elmetron CX-401** (lub podobnych) do badania zawartości tlenu, przewodnictwa elektrolitycznego, temperatury i pH. Parametry te pozwolą wykryć m.in.: zrzuty zanieczyszczeń i przyduchy.

Pakiety dla Strażników Rzek WWF

Strażników Rzek chcemy wyposażyć w **50 pakietów monitoringowych** zawierających: testy do badania parametrów chemicznych wody, akcesoria do badania parametrów fizycznych (termometr, krążek Secchiego), instrukcje i karty pomiarowe. W lokalnych rzekach będziemy badać: **pH, twardość wody, tlen, azotany, przejrzystość i temperaturę wody**. Będziemy prowadzić **warsztaty i szkolenia** dla uczestników programu.

Wyniki badań

Wyniki pomiarów będą dodawane do **interaktywnej mapy**, która będzie prezentować stan wód w Polsce. Przekroczenia norm będą natychmiast widoczne i **przesyłane przez WWF do odpowiednich instytucji** (WIOŚ, Wody Polskie), a w razie potrzeby będziemy zlecać dalsze **badania w akredytowanych laboratoriach**. Wyniki mogą być wykorzystywane w kampaniach społecznych, postępowaniach administracyjnych i sądowych oraz pracach badawczych dot. oddziaływań górnictwa i przemysłu na wody.

Po pilotażu sieć może zostać rozwinięta na dodatkowe lokalizacje i Strażników Rzek WWF.

Harmonogram i kosztorys

Aktualnie trwa etap **planowania projektu i zbierania funduszy**, pomiary w pierwszym hotspotie chcemy rozpocząć już w **maju 2023 roku**. Pełen monitoring powinien ruszyć **na początku 2024 roku**.

Szacunkowe koszty rocznego pilotażu:

Sondy pomiarowe (4 komplety) - 32 000 PLN

Pakiety dla Strażników Rzek (50 sztuk) - 50 000 PLN

Osoby prowadzące i koordynujące pomiary (4 hotspoty / 12 miesięcy) - 96 000 PLN

Koszty przejazdów do punktów monitoringowych - 40 000 PLN

Wsparcie eksperckie dot. metodyki monitoringu - 5 000 PLN

Badania laboratoryjne próbek wody i osadów - 15 000 PLN

Szkolenie 40 osób i podręcznik - 10 000 PLN

Narzędzia online do prezentacji danych - 15 000 PLN

Odzież Strażników Rzek i odzież ochronna - 17 000 PLN

Koordinacja projektu ok. 1/2 etatu - 60 000 PLN

RAZEM: 340 000 PLN

Dołącz do grona FILANTOPÓW XXI wieku!

Projekt Filantrop XXI wieku powstał ze względu na dramatyczne wyzwania przyrodnicze z jakimi mierzymy się w XXI wieku. By zatrzymać ten kryzys **musimy działać razem**: politycy, biznes, organizacje pozarządowe i... **osoby prywatne**. Do grona Filantropów XXI zapraszamy osoby, które znają i wspierają misję WWF. Razem chcemy realizować wyjątkowe projekty przyrodnicze i **rozwijać kulturę filantropii** w Polsce.

Zachęcamy do **wsparcia „Strażników Odry”**. Prosimy o **wybranie odpowiedniej dla siebie kwoty**:

Poziom wsparcia	Liczba Darczyńców	Suma
100 000 zł	1	100 000 zł
50 000 zł	2	100 000 zł
20 000 zł	3	60 000 zł
10 000 zł	4	40 000 zł
5 000 zł	8	40 000 zł
RAZEM	18	340 000 zł

W dowód wdzięczności **WWF zaprosi Cię do niezwykłego Świata Natury**. Każdy Filantrop otrzyma przyrodnicze prezenty oraz imienny dyplom, nazwiska Darczyńców umieścimy także (za zgodą) na stronie lub tablicy informacyjnej projektu. A najbardziej zaangażowane osoby zaprosimy na wyprawy przyrodnicze w Polsce i za granicą. **Ochrona przyrody to najlepsza inwestycja w XXI wieku!**

W przypadku pytań zapraszamy do kontaktu:

Marek Pękalski, tel. 603 770 644, e-mail: mpekalski@wwf.pl

Fundacja WWF Polska, ul Usypiskowa 11, 02-386 Warszawa, Nr konta: 85 1030 1999 7111 1827 0000 0000